

Nous camins per a la música tradicional

Els festivals de música folk i una gran varietat d'activitats donen a la cultura tradicional dels Països Catalans un dinamisme important però que encara necessita el suport de les institucions per portar aquesta música més enllà del carrer

Quan van nàixer els instruments tradicionals en les seues formes actuals, on i per què són qüestions que encara no han trobat una resposta científica. La representació iconogràfica més antiga que es coneix d'un instrument accionat per una *llengüeta* correspon a un baix relleu etrusc del segle VI aC descobert a Itàlia. Tanmateix, les famílies d'aquest tipus d'instruments es troben tant al sud d'Europa com al nord d'Àfrica, a banda i banda de la Mediterrània, i se'n pot seguir el rastre fins i tot cap a l'Orient.

Els instruments que han evolucionat a partir d'aquest origen són molt diversos, depenent de l'àmbit geogràfic i de les tradicions. A Catalunya, la gralla és la mare dels instruments tradicionals, però a Tortosa es toca la dolçaina valenciana; i la dolçaina que es toca a les comarques del Nord del País Valencià i la que es toca a les comarques més meridionals i de l'Horta no és ben bé la mateixa. Però tot i les diferències aquests instruments tenen un origen comú: l'oboè tradicional.

Xavier Richart, professor de

dolçaina del Conservatori Municipal de Música "José Iturbi" de València, no creu que hi haja un origen clar de la dolçaina tal i com es coneix ara, sinó que la tradició ve de molts anys enrere i és quasi impossible saber quan van arribar ací i des d'on. "A Morella diuen que la dolçaina que es toca allà és l'autèntica; i si vas a Algemesí, resulta que l'autèntica és la d'allà", comenta Richart.

Molt abans que tornara a sortir al carrer tal i com la coneixem ara, la dolçaina era una forma de vida. Igual que un sabater o un fuster,

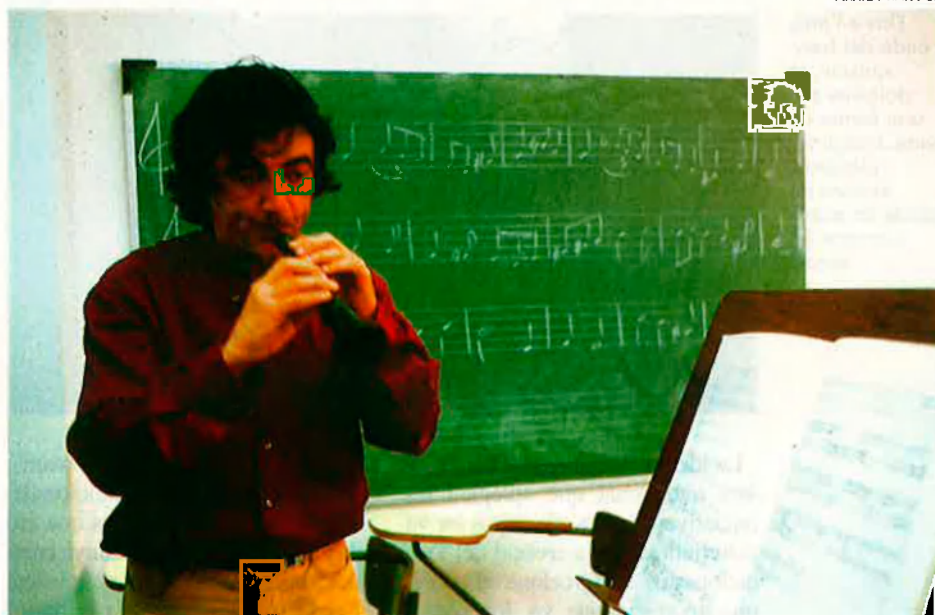
l'ofici de dolçainer s'ensenyava de pares a fills o entre amics. Dolçainer i tabaletter anaven de poble en poble animant les festes. La dictadura, però, no veia amb bons ulls aquest tipus de tradicions i la dolçaina gairebé va desaparèixer.

L'eufòria nacionalista de final dels 70 i principi dels 80 va fer renàixer la dolçaina al País Valencià, més com un símbol de recuperació d'una cosa perduda que amb la voluntat de tornar a l'antic ofici. A poc a poc, més i més gent va tornar a tocar la dolçaina.

La demanda d'aprenentatge de la dolçaina va fer necessari un professorat en condicions per ensenyar les tècniques de l'instrument. El mestre dolçainer Joan Blasco va ser el primer que va recuperar la dolçaina al País Valencià una vegada restablerta la democràcia i es va convertir en un dels pocs que han viscut les dues generacions de dolçainers: la d'abans i la d'ara; la de l'ofici i la de l'oci.

Una vegada jubilat Blasco, el professor Xavier Richart el va substituir amb la idea de fer de la dolçaina alguna cosa més que un instrument de festa. Actualment l'objectiu ja no és només recuperar la dolçaina sinó millorar-la, investigar-la, ensenyar-la amb els mètodes i tècniques adients; recuperar les peces tradicionals i al mateix temps buscar-li noves eixides i noves composicions. "El nivell tècnic i expressiu que hem assolit els dolçainers ens obliga a fer coses noves. La gent s'ha d'acostumar a veure la dolçaina com qualsevol altre instrument, i anar a un auditori, i escoltar, asseguda, un concert de dolçaina, com si fóra un piano o un violí".

La gralla i el seu entorn. L'aparició de la gralla va lligada al seu ús en l'acompanyament de determinats balls o representacions de la Catalunya Nova. A mesura que avançava el segle XIX l'ús de l'instrument s'estén a l'acompanyament musical de les festes en la seua totalitat. El canvi de modes i d'estils de vida que es produeixen a Europa després de la Primera Guerra Mundial, així com els anys de la dictadura franquista, van fer

"La gent s'ha d'acostumar a escoltar la dolçaina com si anara a un concert de piano en un auditori", explica Richart.

entrar en una crisi progressiva el paper d'aquests grups de grallers. La revifalla que té lloc durant la dècada dels setanta en molts camps relacionats amb la cultura popular, coincidint amb la recuperació de les llibertats, no deixa al marge la música tradicional, i la gralla es converteix en un dels senyals d'identitat nacional recuperats.

La dolçaina i la gralla són els dos instruments tradicionals més representatius del País Valencià i de Catalunya respectivament, però el repertori no s'acaba ací. El flabiol, el sac de gemecs o cornamusa, la tarota, la tenora, el tible, el cornetí, l'acordiò diatònic, tot el grup d'instruments de corda pinçada, la viola de roda i tota la família de la percussió... Tots s'han anat in-

corporant al repertori instrumental en solitari o a través de formacions diverses: rondalles, grups de dolçaines, cobles, grups de grallers, etc.

La recuperació de tots aquests instruments ha culminat en la formació dels grups de música tradicional o folk amb la idea de tornar a cantar aquelles peces que formaven part de la cultura popular i que s'havien quedat arraconades en la memòria de molta gent.

El grup valencià Al Tall va ser un dels pioners en aquesta tasca. Vicent Torrent, membre del grup i coordinador de la Fonoteca de Materials de la Generalitat Valenciana, explica com van ser els inicis: "El que volíem era fer música popular i vam anar preguntant la gent gran, vells que coneixíem, buscant qualsevol tipus de gravació i escoltant els cants dels llauradors, dels aurores, les cançons de bressol... Paràvem l'orella a tot arreu".

Després d'Al Tall van sortir molts grups més que han donat i donen avui, cadascun amb la seua temàtica i el seu estil, un gran dinamisme a la cultura popular i l'acosten a tota mena de públic.

L'acceptació que s'han trobat ha estat molt bona, i fins i tot inesperada per a tots ells. Però el treball d'aquests grups no s'ha limitat a recuperar un repertori musical sinó també a buscar idees noves.

Xavier Richart té 27 alumnes de dolçaina al Conservatori Municipal de Música de València i més de 30 en llista d'espera. Per a aquest professor del Conservatori Municipal de Música "José Iturbi" de València, cal recuperar peces tradicionals alhora que es fan noves composicions.

Fins a l'arribada del franquisme, la dolçaina era una forma de vida. Dolçainer i tabaletter anaven de poble en poble animant les festes.

ARXIU

La idea de fer un festival de música tradicional que aplegara les iniciatives de tots els grups es va materialitzar en la creació del Tradicionàrius a Barcelona el 1988, una aportació que va donar cara i ulls al fenomen dels grups folk.

Al País Valencià la situació és menys favorable per a la creació d'un ambient adequat on poder crear un festival de les característiques del Tradicionàrius que done eixida als grups de música tradicional que comencen o que ja estan consolidats. Toni Torregrossa, membre de Urbàlia Rurana, en fa un balanç: "la situació, francament, s'ha de millorar. Com que no hi ha massa plataformes de debat és difícil que els músics dissenyen estratègies conjuntes, com ha ocorregut a l'entorn del Tradicionàrius i el Centre de Cultura Popular i Tradicional a Catalunya. Tot i això, crec que la nostra música autòctona no pateix una malaltia terminal. Si de cas, una xicoteta anèmia."

"L'increment notable de manifestacions de tipus tradicionals i també de festes populars que en els darrers anys viu Catalunya crea una important demanda de música d'arrel tradicional i, per tant, d'intèrprets d'aquesta música". D'aquesta manera l'Aula de Música Tradicional i Popular de la Generalitat de Catalunya presentava un Curs de Mestratge en Música Tradicional i Popular amb l'objectiu de formar els diferents col·lectius de músics vinculats a esdeveniments tradicionals. La Fonoteca de Música Tradicional Catalana i el CAT (Centre Artesà Tradicionàrius) són dues iniciatives més que han contribuït a fomentar la música tradicional a Catalunya.

La situació al País Valencià és, senzillament, diferent. Una de les poques aportacions de la Generalitat Valenciana ha estat la creació de la Fonoteca de Materials el 1985, una iniciativa coordinada per Vicent Torrent i que ha aconseguit recollir una àmplia col·lecció

de cançons populars. Segons Toni Torregrossa, el que manca ara és que la Conselleria de Cultura propicie la dinamització de tot el material sonor de la Fonoteca amb jornades, festivals, cursos, seminaris, etc. "Ací hi ha grups amb un nivell més que acceptable, però les infraestructures no són les adequades. Ni les cases discogràfiques ni la televisió autonòmica han fet res per la música autòctona". De totes maneres, Torregrossa se sent optimista: "Si els gestors polítics i culturals poden entendre que la modernitat és tot allò que conviu en el present, ens faran la vida més agraiada. Alguns ja ho han entès, i porten aquest avantatge".

Perspectives de futur. Tot i que el camp de la música tradicional ha guanyat molt de terreny en els darrers anys, encara queda molt de camí per recórrer. Cal continuar investigant, i sobretot buscar noves eixides. Aplicar tots aquests instruments a altres camps com la música clàssica o crear noves composicions és un dels objectius que pretenen assolir els professionals.

No obstant això, no es pot perdre de vista les tradicions i la història a què estan vinculats els instruments. Per això, al País Valencià es demana la creació d'una Aula de Música Tradicional, com s'ha fet a Catalunya, un espai on els instruments no deixen de ser-ho i al mateix temps s'estudien, s'aprenen i es comprenen en el seu context.

Rosanna Melià

Si us en falta algun, podeu demanar-lo al telèfon **902 131 025**